

SZEMLE

Budapest szocialista fejlődése, 1945—1959. Bibliográfia. 3 kötet. Összeállította a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapesti Gyűjteményének Munkaközössége. Szerk. ZOLTÁN József. Bp. 1960. 1148 l. 38 t.

A budapesti munkásmozgalmakról szóló nagy bibliográfia után újabb nagy bibliográfiával ajándékozza meg a kutatókat a Szabó Ervin Könyvtár. Előlege ez a főváros története bibliográfiájának, de vehetjük úgy is, hogy előtanulmány a készülő nagy forrásmunkához. Szeretnők is, ha e bibliográfia megbeszélésének tanulságai amannak szerkesztésében felhasználhatók lennének.

Emlékmű ez a dokumentumokkal gazdagított, három kötetes, 10 266 tételt tartalmazó bibliográfia. Emlékműve a romok alá szorult, a járványveszélyből éppen hogy kimenekült, éhínség elebe néző, az infláció mocsarában fuldokló város népe élni akarásának, az új életre hívó s az új élet feltételeit megteremtő Kommunista Párt s a mögéje sorakozó munkásság elképzelhetetlennek vált erőfeszítéseinek. Ám nemcsak emlékmű, harci fegyver is a szocializmus alapjai lerakásának befejező szakasza számára. Ezzel az eltökéléssel fogott hozzá gyűjtőmunkájához a bibliográfiát készítő munkaközösség. A történész-bibliográfust felelőssége arra kényszeríti, hogy az áradászerűen feléje tartó irodalmat alaposan megsűrje; ne fárassza a kutatót a felesleges irodalom felsorakoztatásával. Átfogó képet akar adni úgy, hogy csak a lényeges adatokban való teljességre törekszik, és felszereli a bibliográfiát olyan táblázatokkal, amelyek a háttér felvetését pótolják. Nézzük meg ebből a két szempontból a bibliográfiát.

Fővonalakban a három kötet szerkezete a következő:

Az első kötet két periódus irodalmát tárja fel: 1945—1946, a romok alól kilépő, az élet feltételeinek megteremtéséért harcoló Budapesté az egyik; 1947—1949, a három éves tervet teljesítő Budapesté a másik.

A második kötet, 1950—1959-ig a szocializmust építő Budapestet mutatja meg.

A harmadik kötet Nagybudapest huszonkét kerületének fejlődését külön-külön mutatja be mind a három szakasz tartama alatt.

Az alkalmazott tárgycsoportosítás tükrözi a társadalom életmegnyilvánulásainak (népesedés, gazdasági helyzet, a hatalomért való harc, a fejlődést gátló tényezők, a társadalmi mozgalmak, az anyagi és szellemi szükségletek ellátása stb.). Ebben a keretbe minden belefér; a kutató könnyen rátalál a megfelelő csoportra. A harmadik periódus tárgycsoportosítása — noha alapvonalaiiban azonos az első két szakasz csoportosításával — már finomabb: irodalma egy a gyors fejlődés útjára lépett társadalom életét tükrözi.

A lényeges irodalom teljessége szempontjából szemügyre véve a bibliográfiát, azt kell mondanunk: látszatra megfelelő; amit magában foglal, az az irodalom fontosabbja. Azonban a gyűjtők általában csak a folyóiratok és napilapok cikkanyagát szedték össze, és ha ebben az anyagban nem fordult elő egy-egy fontos intézmény vagy eseményre vonatkozó cím, beérték ennyivel, és nem nyomoztak egyéb források után. Egy bizonyos: a bibliográfia a három időszak Budapestjéről nagyjában elfogadható keresztmetszetet ad. De csak keresztmetszetet. A gyűjtött anyag — egybevetve a valósággal — hiányos képet ad. Hogy csak a magunk területén maradjunk. A 200 éves fennállását ünneplő Országos Levéltárról találunk egy 1956-os cikket, de egyetlen egyet sem arról, hogy milyen állapotban leledzett a Levéltár az ostrom után. Az új Akadémiát előkészítő Tudományos Tanácsról, az Országos Iparművészeti Múzeumról nincs adat. Nincs nyoma az Országos Mezőgazdasági Könyvtár, az Orvostörténeti Könyvtár, majd az Orvostudományi Egyetemi Könyvtár, a Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtára (melybe beleolvadt az Iparkamara Könyvtára)

megalakulásának; egy kivételével nincs szó a dokumentációs központokról stb. Ezeknek az új vagy átszervezett intézményeknek voltak vagy vannak kiadványaik, ha nem nyomdai eljárással készültek is. A harmadik kötet végén talál az olvasó egy hasznos táblázatot az „Új létesítmények”-ről. Ha a felszabadulás előtti Budapest intézményeinek kataszterével vetik egybe a szerkesztők a gyűjtött anyagot, a hiányokat más területen is felismerhetik. A bibliográfia színvonala már a gyűjtésnél meghatározódik. A házi sokszorosítás korszakában a nagyobb nyilvánosságot elkerülő forrásanyagot a bibliográfus nem mellőzheti.

A fejezeteken belüli elrendezése a cím- anyagnak hol betűrendes, hol időrendes. A népesedés fejezetéé az első periódusban a szerzők és címek betűrendje szerinti, a második periódusban időrendes, a harmadikban csak akadozóan időrendes. A hidak történetének irodalma a „Közlekedés” fejezetében a hidevek betűrendjében soraközik fel; jobb lett volna újra megépítésük történeti sorrendjét követni.

Az annotációk — ha takarékosak is — igen jó szolgálatot tesznek. Nem csak azzal, hogy a cikk tartalmát el nem áruló címeket magyarázzák, de azzal is, hogy kivetik a tartalomtól azt is, amit a kutató a cikkben nem is gyaníthat. Olvasmányossá is teszik a bibliográfiát, és adatokat is szolgáltatnak. Ilyeneket pl.: a németek kirabolták a posta Bélyegműzeumát; a nyilasok által elhurcolt 48-as zászlók visszatérése; a főváros zöld övezete stb. Ilyen kaleidoszkópikus anyag esetében a szakcsoportosítás nem teszi feleslegessé a betűrendes tárgyszómutatót.

Történelmi levegőt visznek bele a bibliográfiába a plakátok, röplapok, tervrajzok hasonmáskiadásai, grafikušaink rajzainak reprodukciói; fokozzák a bibliográfia nevelő hatását. Jó kiegészítő lett volna egy kronológia is. Kis- és Nagybudapest kerületeinek térképe is belekiváncozott volna.

Mindent összevéve: ZOLTÁN József, a szerkesztő és irányításával a Könyvtár Budapesti Gyűjteményének munkaközössége a magyar szakbibliográfia legjobb hagyományait fejleszti tovább ebben a forrásmunkában. Újkori történetünk kutatói számára nélkülözhetetlen munkaeszközt teremtettek.

KÓHALMI BÉLA

Benkő Lóránd: A magyar irodalmi írásbeliség a felvilágosodás korának első szakaszában Bp. 1960, Akad. Kiadó. 548 l., 2 mell.

Nyelvtudományunk az elmúlt évtizedben örvendetes fejlődésnek indult.

Azokat, akik a nyelvben nemcsak „klasszikus” nyelvtudományi stúdiumok: az összehasonlító nyelvészet, a hangtan stb. virágzását értékelték és kívánták, de szerettek volna többet tudni a nyelvről mint társadalmi jelenségről, mint a közönségi tudat, az irodalom és politika hordozójáról, különös örömmel látják ezt a fejlődést. PAIS Dezsőnek, nyelvtudományunk nesztorának jelentős előadása, majd közleménye *A magyar irodalmi nyelv* azért is tűnik fel a fejlődés útjelzőjeként, mert az idevágó kutatások számos értékes és ígéretes hajtása sarjadt fel nyomában. Ezek között is kiemelkedő jelentőségű mind terjedelmére, mind tartalmára, mind módszerére nézve BENKŐ Lóránd könyve. A kötet megjelenését semmiképpen sem szeretnők úgy köszönteni, mint a hagyományos „formális” nyelvtudományi kutatásokkal való szembe fordulás dokumentumát; éppen ellenkezőleg: annak bizonyítéka, hogy a modernebb, társadalomtörténetileg érdekelt nyelvtudomány műveléséhez elengedhetetlen feltétel a hagyományos disziplínák elemző, a nyelv zsigereibe hatoló aprómunkája. Persze, az effajta úttörés számos izgalmas módszertani kérdés tisztázását is szükségessé teszi. Nyilván ezért is látta szükségesnek a szerző, hogy könyvének elemző részét egy viszonylag nagy terjedelmű módszertani bevezetéssel lássa el.

BENKŐ azt a kérdést vizsgálja művében, hogyan alakult ki a magyar irodalmi nyelv úgynevezett „formális normája” (tehát helyesírási, hangtani, alaktani rendje) a felvilágosodás első szakaszában. Pontosabban: azt a fejlődési folyamatot mutatja be, amely a XVIII. század második felében, közelebről: 1772-től, BESSNYERI fellépésétől 1795-ig, a MARTINOVICS-pörig végbe megy, s amelynek folyamán irodalmi nyelvünk egységesítése, önállósulása kezdetét veszi, s első eredményeit eléri. A korszak megválasztását igen szerencsésnek tartom: ebben a fél évszázadban valóban az irodalmi nyelv területén játszódnak le vagy fejeződnek ki a politikai átalakulás iránymutató eseményei is. A magyar felvilágosodás első nagy korszakában lényegében minden együtt van már, amit a reformkor kibontakozása idején szerencsésebb körülmények között — bár a Magyarországon szokásos sajnálatos késéssel — részleteiben is kifejt és megvalósít egy szerencsésebb nemzedék. A MARTINOVICS-pör, pontosabban a benne és általa megnyilatkozó abszolutizmus steril erőszaka legszebb lendületében töri meg a fejlődést, s a rákövetkező évtizedek légszomjas csöndjében csak két — nem egyszer titkos — csatornán áramlanak tovább a megújulást szolgáló

erők: a gazdasági és az irodalmi reformkísérletekben. Azoknak munkáját, akik, VOLTAIRE tanácsát követve, „kertjüket művelték”, s a modern magyar mezőgazdaság alapjait vetették meg, éppen hogy kezdi számbavenni történetírásunk. Az irodalom területe már sokkal jobban át van világítva: a magyar államnyelvért folytatott harc, a nyelvújítás, a megújuló magyar nyelvű szépirodalom egykorú fontos kérdései, ütközetei és győzelmei nagyjából ismeretesek. BENKŐ Lóránd könyve is felhasználhat már sok értékes előmunkálatot. Fel is használja ezeket. Könyvének érdeme azonban, hogy az irodalom fejlődését hordozó anyagnak, magának a nyelvnek változásait rendkívüli bőséggel és módszeres következetességgel vizsgálja meg.

„Közel harmadfélszáz egykori írónak közel hatszáz művét dolgoztam föl. Ez azt jelenti, hogy egy íróra átlagban kb. 2 és fél mű esik” — írja. Ha alaposabban megvizsgáljuk ezeket az adatokat, kiderül, hogy e kereten belül is változatosan és célirányosan rétegeződik a kutatások körébe felvett anyag. BENKŐ tekintetbe vette a kiválasztott írók jelentőségét, nyelvi hatásuk erejét, személyükkel kapcsolatosan gondolt arra, hogy születési helyük, származásuk tekintetében lehetőleg a magyar nyelvterület minden részét bőven képviseljék, hogy az irodalmi életben szerephez jutható minden társadalmi réteg és foglalkozás is megtalálja a maga képviselőit; figyelme kiterjedt még a korban valóban jelentős szerepet játszó vallási, pontosabban felekezeti arányra is. Kutatási körébe bevonta a kornak mind kézírásos, mind nyomtatott szövegeit, oly módon, hogy lehetőleg az első kiadásokat s az írói alkotások eredeti kéziratát hasznosította. Az összegyűjtött anyagot igen sokrétűen vizsgálta meg; lehatolt a nyelv atomjaiig, a hangtani kérdésekig, de nem felejté el ezek összefüggését az írásgyakorlat összetettebb, fejlettebb problémáival, s eljut egészen a tudat szerepének vizsgálatáig az egykori szerzők írásbeli ténykedésében. Jó ökonómiával körül is határolja azonban munkaterületét, s éppen mert tudatában van annak, hogy vizsgáldásai „az irodalmi nyelv úgynevezett formái (hangtani-alaktani-helyesírási) elemeinek a normáját egészen az irodalmi nyelv úgynevezett tartalmi (mondattani-stiláris-frazeológiai-szókészleti) elemeinek a normájáig terjednek”, területét az irodalmi-nyelvi norma témakörével kapcsolatos kérdésekre korlátozza. Ezt a területet igen realiztikusan és módszeresen vizsgálja meg: lehetőleg magát az anyagot beszélgeti. „A marxista tudománynak a materializ-

musra alapuló szemléletét és a dialektikára alapuló módszerét a nyelvtudományban elérhető jó eredményekhez vezető biztos útnak látom” — írja erről. Könyvének áttekintését és használhatóságát igen emeli az a terjedelmes apparátus, amelyben megadja a tanulmányban feldolgozott nyelvtörténeti források bibliográfiáját, a szakirodalmi hivatkozások jegyzékét és a gazdag névmutatót.

A könyvtörténet kutatóit különösen érdekelhetik a könyveknek azok a fejezetei, amelyek az irodalmi-nyelvi szövegek elkészülésének külső körülményeit s az irodalmi nyelvi norma szilárdulásának gyakorlati színtereit mutatják be elemző részletességgel. Szó esik itt a kéziratok általános helyesírási egyszerűsítéseiről, a kéziratok típusairól, a kiadók, plagizálók működéséről, a hazai nyomdaipar helyzetéről, a nyomdászok szerepéről a nyelvi norma kialakulásában, a korrektorok munkájáról, az írói társulásokról, a nyelvi szabályozással kapcsolatos vitákról, az időszaki és gyűjteményes kiadványokról és így tovább. BENKŐ ezeket a kérdéseket a nyelvész szemével és érdeklődésével vizsgálja meg, de a könyvtörténészeknek is igen sok új, figyelemre méltó szempontot nyújt.

Említettem: okos és ökonomikus eljárásnak tartom, hogy BENKŐ elhatárolja kutatásának területét. Két mozzanatot azonban ennek a területnek jobb megvilágítása érdekében szükségesnek tartanék alaposabban szemügyre venni. Az egyik a nyelvi esztétikumok kérdése. A nyelv arculatát megváltoztató ízlés kérdései majd csak a börtönéből visszatérő KAZINCZY nagy vitatárgyai lesznek ugyan, de már a XVIII. század közepétől kezdve újra és újra felbukkannak a kor nyelvi eszmélkedésében: a nyelvi norma kialakításában pl. a szép hangzásnak is igen jelentős szerepe van. BENKŐ komolyan foglalkozik a prozódiai vitákkal; a „hangmérséklés” szabályainak megállapodását a kérdésnek kijáró gonddal ábrázolja. De ezekben a vitákban is sokkal több esztétikai megfontolás, ízlésbeli szenvedély került felszínre, mint akár BENKŐ maga is elképzei, s nemcsak ekörül folytak viták, hanem a nyelv egyéb esztétikumai: a rimelés, a hanglejtés, az eufónia, a szavak avultsága vagy divatossága, tehát a stílus olyan kérdései körül, amelyek a nyelvi norma kialakításában is szerepet játszottak. Elég lesz itt csak egy kérdésre utalni: a fordítására. Ne feledjük, hogy ennek a korszaknak legjobb alkotásai, de népszerű főművei is elképzelhetetlenek az idegen nyelvű elődök, mintaképek, alapszövegek nélkül. Nem véletlen, hogy BATSÁNYI első jelentős tanulmányát ennek a kérdésnek

szentelte, s hogy tanulmánya körül kavardott olyan vita, mint a prozódia kérdései körül.

BENKŐ a komoly nyelvészhez illő gondossággal foglalkozik a legapróbb mozzanatokkal is: a szövegeket, ahogy ezt külön is hangsúlyozza, eredeti formájukban, a helyesírás pontos tükröztetésével közli. Nyilván őt magát is bosszanthatta néhány, ezen a területen tapasztalható visszasság, következetlenség. Csak egy példát említek: a nevek írásmódját. BATSÁNYI nevét pl. mindvégig *cs*-vel írja, holott a költő-szerkesztő-nyelvtudós tudtommal egyetlen egyszer írta a nyilvánosság előtt *cs*-vel a nevé, első műve, *A magyaroknak vitezéje* ajánlásának végén. Egyébként mindig *ts*-el írta, s úgy érezte, hogy KAZINCZYNAK és követőinek rossz szándékú fricskája volt, ha következetesen *cs*-vel írták nevét. Az Akadémiai Kiadónál megjelent kritikai kiadás természetesen BATSÁNYI szövegeit követi ebben is. A helyesírási szabályzat viszont, s vele BENKŐ Lóránd is, a KAZINCZY által inaugurált írásmódot alkalmazza, holott BARTSAYT s még másokat nyugodtan *ts*-sel ír. Nem lenne helyénvaló ebben a kérdésben egyszer rendet teremteni?

KERESZTÚRY DEZSŐ

Új feladatok, új utak előtt a „Könyvtári Figyelő”. A kiadvány, mely többéves útkeresés után jutott el fejlődésének jelenlegi szakaszához, előkelő helyet foglal el nemcsak a hazai, de nyugodtan állíthatjuk, a hasonló tartalmú külföldi szakmai kiadványok sorában is. Ma már senki sem vitatkozik azon, vajon szükség van-e könyvtárügyünk fejlődése szempontjából a kiadványra vagy sem.

A *Könyvtári Figyelő* 1959-ig arra törekedett, hogy tájékoztassa a könyvtárosokat a külföldi szaksajtóban megjelent cikkekről. Ezt a feladatát úgy oldotta meg, hogy közölte a legfontosabb külföldi cikkek egy részének fordítását.

Lényeges változás következett be a célkitűzések megfogalmazásában a Könyvtártudományi és Módszertani Központ létrejöttével. A KMK 1959 elején közvéleménykutatást végzett a *Könyvtári Figyelő* jellegének és tartalmának kialakítására. Ennek eredményei már mutatkoztak az ötödik évfolyamába lépett kiadvány szerkesztésében és külalakjában is. Az Országos Széchényi Könyvtár Szakszervezeti Bizottsága azonban a fejlődés gyorsítása érdekében s a vitás kérdések tisztázására a *Könyvtári Figyelő* fejlesztésének problémáit felvette az 1960/61. évi „szakmai

megbeszélések sorozata” első vitadélutánjának napirendjébe. Az élénk és mindvégig igen színvonalas vita során mindenekelőtt nyilvánvalóvá vált, hogy miben különbözik az 1959. I. számtól kezdve megjelent *Könyvtári Figyelő* a régebbi számoktól.

Lényeges változásként könyvelhetjük el, hogy az 1959. év folyamán a fordítások mellett *rovatszerű közleményeket* is megjelentetett a szerkesztőség, és pedig a következő témakörökben:

1. az ország nagy könyvtáraihoz beérkezett könyvtártudományi művek jegyzéke (1959. 1., 3—4., 9. sz.);

2. a külföldi könyvtártudományi folyóiratok cikkeinek bibliográfiája (1959. 7., 8., 10. sz.);

3. az 1959-ig külön füzetben megjelenő könyvtártudományi fordítások jegyzéke (1959. 2., 5., 6., 9. sz.).

E három tételben felsorolt rovatszerű közleményeken túl a szerkesztőség közzétette a KMK könyvtártudományi szakkönyvtára által az 1960. évre megrendelt folyóiratok jegyzékét is (1959. 6. sz.), amivel ugyancsak nagy szolgálatot tett. Közölt még a *Könyvtári Figyelő* híreket, összefoglalókat is.

Rá kell mutatnunk azonban arra is, hogy a szerkesztőség a kiadvány egyes számainak esetében a szerkesztést a „tematikai egység” jegyében végezte el, vagyis egy-egy számban valamely szakmai kérdésről több összetartozó cikket, tanulmányt közölt. Így például a dokumentáció, a tájékoztatás kérdéseivel foglalkozott a teljes 1959. 3—4. szám, a könyvtárosképzésről szóló cikkeket közölt az 1959. évi 6. szám, stb. Az egyes cikkek után, néha a cikk szerzője által összeállított bibliográfián túl is kapott az olvasó a kérdéssel kapcsolatos bibliográfiai adatokat.

A szerkezeti, tartalmi változások tehát 1959 óta lényegeseknek tekinthetők, bár a szerkesztőség teljes tartalmi programjának csak egy részét, nem is a nagyobbik részét tudta megvalósítani.

A „szakmai megbeszélések sorozata” októberi vitája során a klubösszejövetel résztvevői élesen vetették fel a kérdést: a *Könyvtári Figyelő* a jövőben referálók kiadvány legyen-e, vagyis hogy a fordítások zöme helyett lényegesen nagyobb mennyiségben közöljön referátumokat a külföldi szakfolyóiratok cikkeiről. Ennek lehetősége és szükségessége eddig is nyilvánvaló volt a szerkesztőség előtt, de költségvetési okokból erre nem nyílt lehetőség. A vita-összejövetel minden egyes résztvevője egyetértett abban, hogy nem elégségesek az indikatív referátumok, bővebb tartalmi elemeket feltáró informatív referátumokra

tartanak igényt könyvtárosaink, szigorú válogatás elve alapján. Az egyszerű címfordítások a szakmai fejlődés biztosításához ma már nem elégségesek.

A fordítások kérdésében az a vélemény alakult ki, hogy az egy-egy témakörre vonatkozó anyag csoportosítása bő bibliográfiai forrásmegjelöléssel mindenképpen célravezető. A „szemleszerű” szerkesztésnek ezen a téren bő lehetőségei nyílnak. Felmerült azonban olyan javaslat is, hogy a kiadvány ne mechanikusan közölje fordításban a külföldi tanulmányokat. Közismert tény ugyanis, hogy általában minden tanulmány nélkülözhető, feleslegesnek tekinthető elemeket is tartalmaz (általában a tanulmányok 25—30%-a ilyen). A szerkesztésnek gazdagabb, sokrétűbb tartalom biztosítására a fordításokat „tömöríteni” kellene, az ilyen „tömörítvényes” fordítások jól beváltak a műszaki dokumentációs tevékenység gyakorlatában mind a külföldön, mind pedig hazánkban.

A tartalom kiszélesítése körül keletkezett vita számos figyelemre méltó javaslatot hozott felszínre. Szóba került a könyvtártudományi vonatkozású kutatási jelentések közzétételének szükségessége éppen a koordináció érdekében. Hasznos segédlet lehetne könyvtárosaink számára, ha a *Könyvtári Figyelő* közölné a KMK könyvtártudományi szakkönyvtárába járó külföldi szakfolyóiratok tartalom-mutatóját. Felmerült olyan javaslat is, amely rámutatott a nem könyvtári szakfolyóiratokban megjelenő, de közvetve könyvtári vonatkozású tanulmányok fontosságára. Nyilvánvalóan kétségtelenül sok újabb elemmel gazdagíthatná a *Könyvtári Figyelő* tartalmát. Kívánatos — s ezt a vita résztvevői is elismerték —, hogy a teljes magyar könyvtártudományi szakirodalom bibliográfiai regisztrálására is vállalkozzék a kiadvány szerkesztősége.

A *Könyvtári Figyelő* előtt tehát a vita során előterjesztett javaslatok alapján igen széleskörű fejlődési lehetőségek vannak.

Mindent egybevetve megállapíthatjuk, hogy a *Könyvtári Figyelő* mind tartalmát, mind külalakját illetően az elmúlt két évben jelentős mértékben megváltozott, megjavult. A fejlődés azonban nem állhat meg. A kiadvány fejlesztése a szerkesztőség feladata, mely azonban ez irányú célkitűzéseit csak akkor tudja megvalósítani, ha könyvtárosaink tanácsaikkal, bírálatukkal, de mindenekelőtt munkájukkal is segítségére lesznek azoknak, akikre a szerkesztés és a nyomdatéchnikai kivétel nem könnyű feladata hárul.

TOMBOR TIBOR

Gerszi Teréz: A magyar kőrajzolás története a XIX. században. Bp. 1960, Akad. Kiadó. 318 l. 105 t.

A magyar kőrajzolás történetével több tanulmány foglalkozott.¹ Közülük NAGY Zoltán munkája — amely az ismertett könyvvel szinte azonos című — *A magyar litográfia története a XIX. században*, 1934-ben jelent meg a szerző doktori disszertációjaként, és a magyar kőrajzok számbavételével próbálkozik. Érdeme: a grafikusművészetek feldolgozásának szükségességére hívta fel szakembereink figyelmét. Egyébként a műfaj erőnyeivel és hiányosságaival egyformán rendelkezik: a litográfiánk történetének alapvetésében nem tudta a fejlődés fő fejezeteit kiemelni, más tekintetben viszont szélesebbre szabta tárgykerét egy disszertáció kereteinél. A munka történeti összefoglaló fejezetét a litográfiai katalógusa követte, amely — bár sok új adatot gyűjtött össze a szerző — nagyon hiányos. NAGY könyvét a cím azonosága ellenére sem kívánjuk GERSZI munkáján mérni, nem is tehetjük, mert ez utóbbi gyakorlott kutatói munka eredménye.

GERSZI litográfiai történetét 1810-től 1870-ig követi, helyesebben a 70-es években már a technika hanyatlásának okait mutatja be. E hat évtizedben a magyar kőrajz egyetlen stílusnak, a hazai biedermeier változatának keretében jelentkezik.

GERSZI anyagát három korszakra tagolja: 1810-től 1840-ig terjed az első, a 40-es évekre a második és 1850-től 1860-ig a harmadik korszak.

Litográfiai fejlődése — mint általában a történeti tényezőktől függő mindenfajta fejlődés — nem mutat egységes képet. A szerző vizsgálatát a pest-budai nyomdákön kezd, a vidékieken végzi, követi azok termékeinek, a litográfiaiknak útját a közönséghez, vagyis felveti a terjesztés és az ár kérdését. Azután témákra bontva a „termést”: arcképek, táj, város- és életképek, esemény- és történeti ábrázolások, karikatúrák — elvégzi az egyes korszakokon belül analízisüket. Minőségük és mennyiségük arányosítása jó történeti érzékel történik; a kettő viszonyát és az eredményt kor- és társadalmi tényezők függvényeként mutatja be.

Az első korszak indító évtizedeiből kevés emlékananyag maradt fenn, inkább

¹ HORVÁTH Tibor Antal: *Adalékok a szombathelyi litográfia történetéhez*. Dunántúli Szle. 1943. — FEJŐS Imre: *Az országgyűlési fiatalok litográfáló társasága*. A Magy. Művészettört. Munkaközösség Évkve. Bp. 1952. — GERSZI Teréz: *Daumier és az első magyar átlap karikatúrái*. Művészettört. Ért. 1953. — D. SZEMZŐ Piroska: *A szenczi hírvételek és illusztrációja*. Az OSzK Évkve. 1957. — WILHELM Giszella: *Szerelmey Miklós szabadságharcos litográfiai*. Művészettört. Ért. 1959.

irodalmi forrásokból tudunk könyvnyomdák-ról, könyvnyomdászokról, kőrajzolókról. Az új technika elterjedését ebben az időben erősen gátolja a rézmetszetnek még parázsló népszerűsége. A litográfia elterjedéséhez szükséges feltételek kibontakozóban vannak. Tulajdonképpen erre a korszakra esik a szervezett művészeti élet kialakítása: a művészetek megkedveltetése a társadalom szélesebb köreiben. E feladatot a grafikus művészetek közül éppen a litográfia igen hivatott megoldani, hiszen a rézmetszetnél sokkal olcsóbb, és mennyiségében is fokozhatóbb technika. A vizsgálgódas második korszakában a kispénzű polgárnak sem okoz már gondot, hogy litográfiákkal díszítse szobáit. Az első korszak arcképlitográfusai közül RICHTER Antal Fülöp, SCHMID János és STRAUB Vencel neveit emeli ki a szerző, ők készítették fővárosunkban az első művészi jellegű portrékat, többnyire idegen mintaképek után. Az önálló lapokon kívül sok arcképlitográfia látott napvilágot a folyóiratokban. Mint-hogy a litográfiákat külföldről importáltuk, első kőrajzolóink, könyvnyomdászaink németek voltak; ezért olyan erős kezdetben a német hatás nálunk. Tájé. és városképeket is litografáltak említett arcképlitográfusaink. Mellettük még LÁNTZ Józsefet kell említenünk, aki Gömör megye tájairól készített sorozatot.

Az 1840-es évek hazai litográfiáját BARABÁS Miklós neve fémjelzi. Ebben a korszakban jelentősen növekedik könyvnyomdánk, kőrajzolóink száma és vele párhuzamosan a vásárlóközönség, amelyet a lapok szépsége és témagazdagsága elkápráztat. Sok az esemény- és történeti ábrázolás, új a karikatúra.

A harmadik korszaknak: az 1850—1860-as évek kőrajzó tevékenységének súlya és fontossága népszerűsítő tevékenységében van, melyet festmények reprodukálásával ér el. BARABÁS Miklós mellé sok kisebb és nagyobb tehetségű kőrajzóink sorakozik fel: MARASTONI József, SZEMLÉR Mihály, hogy a jelentősebbeket említsük.

A harmadik korszak litotómáinak elszegényedése az elnyomó BACH-korszak cenzúra- és terrorintézkedéseivel függ össze. A 70-es években a fapetszet, az olajnyomat és a legkülönbözőbb fotomechanikai eljárások bevezetésével a litográfia sorvadni kezd, s csupán a századfordulókör: a modern festészettől kap új lendületet.

GERSZI a magyar litográfia művészeti fejlődését szervesen illesztette társadalmi és nemzeti mozgalmaink történeti fejlődésébe. Könyvének igen nagy értéke a második része: a katalógus, mely hazai és külföldön

készített kőrajzainknak teljességre törekvő jegyzéke: tartalmazza ezenfelül a letelepedett külföldi litográfusok hazai termékét is. Az ismeretlen mesterek termékeit külön jegyzékben találjuk a katalógus után. Feldolgozási módszerét csak dicsérnünk lehet: tulajdonképpen a Történeti Múzeum Történelmi Képcsarnokának módszerével azonos. Helyes alkalmazásának biztosítóka C. WILHELM Gizella, aki GERSZINEK a kitűnő katalógus összeállításában egyenlő értékű munkatársa.

A mű szép külsejével is méltó az Akadémiai Kiadóhoz.

D. SZEMZŐ PIROSKA

Móra László: Segédkönyv az egyetemi könyvtárak hálózati munkájához. Bp. (1960), Tankönyvkiadó. 126 l. (Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára Módszertani Kiadványai 3.)

Egyetemeink könyvtárait manapság a szerteágazó feladatok sokasága hárul. A tudomány és a felsőoktatás — a társadalmi haladástól serkentetten — növekvő színvonala sok követelményt támaszt, és egyre újakat érlel. A szolgáltatások iránti igény sokrétűsége szembeszökő. A társadalmi gyakorlattal szerves összefonódásra hajló felsőfokú képzés könyvtáraink hagyományos kereteit feszegeti. Kutatószemlélettel, korszerű színvonalon kell segíteni az egyetemi munkát szüntelenül. Közben — a szervezeti formák elavulására ügyelve — elemző gonddal és kellő eleven-séggel kell igazodni az egyetemi élet tartalmának és formáinak változásaihoz. Különösen a reformok éveiben. A felsőoktatás könyvtárainak ma egyik el nem odázható ügye: a központi és tanszéki könyvtárak munkájának összefűzése.

E téren a Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának máris jelentősek az érdemei. Az egyetemi könyvtárhálózatok szervezése során eddig elért eredményeivel a jól szervezett könyvtárak élvonalában jár. Ismeretességünk tárgyát képező kiadványuk hitelét a gyakorlat tapasztalatai adják. A műszaki egyetemi könyvtárosok ismertetett módszereikkel a példaadás szerepét se tagadják. MÓRA László, a segédkönyv szerzője céltudatosan arra törekszik, hogy az intézeti könyvtárak kezelőin kívül általában az egyetemi és könyvtári körökkel is alaposan megismertesse a hálózati szervezet értelmét, előnyeit. Közismert, többirányú fáradozása; eddig sem mulasztotta el, hogy a könyvtári szakajtóban, a felsőoktatás folyóiratában és más kiadványokban is propagálja az egyetemi könyvtárhálózatok problematikáját, a műszaki

egyetemi könyvtárak erőfeszítéseit és elért sikereit. Mostani munkája „egyrészt a műszaki felsőoktatási hálózat továbbfejlesztéséhez, másrészt általában a hálózati munkához más egyetemeken is segítséget nyújt”. Ezzel bocsátja útjára a könyvet LADÁNYI Antal, a műszaki egyetemi könyvtár igazgatója.

A segédkönyv — célja szerint — az egyetemi könyvtárosok Szegeden tartott országos konferenciáján vázolt törekvések keretébe illik, megjelentetése időszzerű volt. Így módunkban áll kijelölni szerepét, vagyis azt, hogy sokágú tevékenységünk egyikét hivatott útmutatásaival kibontakoztatni. Előző mondatainkban rejtve ott van a kérdés: vajon adhat-e tényleges útmutatást a műszaki felsőoktatás könyvtárosainak hálózati módszere más helyeken? Vitán felül áll: adhat hasznos tapasztalatokat, sőt ösztönzéseket is. Van egy általános irány, és vannak sajátos körülmények. A szerző az első oldalakon az egyetemi könyvtárhálózatok tart szemlét, és szembetalálja magát az általános érvényűn belüli különössel. „A mi egyetemi könyvtáraink a helyi adottságok által megszabott módon és ütemben haladnak a központosítás útján.” Rövid szemlénkben nincs mód arra, hogy felfedjük: egyetemenként mások a hagyományok, mások a méretek is, nincs mód a természetudományok és társadalomtudományok közös vonásaira és különbözőségére, azok könyvtári kihatásaira rámutatni. A műszaki felsőoktatási hálózatról rövid, de mégis elemző képet kapunk. Itt mutat rá, hogy egyetemenként mások a feltételek is. „A szocialista átalakulás, az újjáépítés és a népgazdasági tervek korában a technikai tudományok bölcsői, a műszaki egyetemek különös fontosságot nyernek. A Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára, felhasználva a helyzeti energiákat, az elsők között kezdi meg a hálózati munka szervezését, főképp a központi katalógus megteremtését.” A könyvtári hálózatok jogi szabályozásának fejezetében összerakozott jogszabályok jó tájékoztatást nyújthatnak a tanszéki könyvtárosoknak. A kiadvány harmadik részében közölt „Ideiglenes működési szabályzat és ügyrend a műszaki felsőoktatási könyvtárhálózat részére” adja a legtöbb segítséget a hálózati könyvtári munkában még járatlanoznak, és ad sok jó tapasztalatot más egyetemeknek.

Összegezve: a segédkönyv kiadása hasznos. Ösztönöz az egyetemi könyvtárhálózatok általános és különös jeleinek gondos elemzésére, jó tájékoztatást nyújt a műszaki felsőoktatás könyvtári viszonyairól,

és jószándékú segítséggül szolgál más felsőoktatási intézmények könyvtári szervezeteinek korszerűsítéséhez.

HAVASI ZOLTÁN

Avramescu, Aurel—Câdea, Virgil: Introducere în documentarea științifică. București, 1960, Ed. Academiei R.P.R. 519 l.

A könyvtártudományi és dokumentációs szakirodalom értékes, a szocialista országok viszonylatában úttörő munkával gyarapodott. A. AVRAMESCU és V. CÂDEA *Beezetés a tudományos dokumentációba* c. műve — a vállalkozás célját és megvalósítását tekintve — nemzetközileg is figyelemre méltó.

A 45 kiadói ív terjedelmű kézikönyv nem kevesebbre vállalkozik, mint hogy kutatók, könyvtárosok, dokumentalisták számára gazdag és korszerű szakirodalom feldolgozása alapján nemzetközi érvényűvel összefoglalja a tudományos dokumentációval mint a kutatómunka egyik fontos eszközével kapcsolatos ismereteket.

A kézikönyv négy fejezetben tárgyalja anyagát:

1. *A dokumentáció szerepe és jelentősége.* (11. A dokumentáció megjelenése és az iránta növekvő igények. 111. A dokumentáció szerepe a tudományos és műszaki kutatásban. 12. A dokumentáció jelenkori szervezete. 121. A FID és egyéb nemzetközi szervezetek. 13. Fogalmak, terminológia, osztályozás. 14. Dokumentációs problémák. 141. A források volumene és változatlansága.)

2. *A dokumentáció általános forrásai.* (Ez a fejezet tárgyalja az elsőfokú és a másodfokú forrásokat, a dokumentáció és a bibliográfia viszonyát, a dokumentumgyűjtemények fajtáit, a dokumentumokat előállító intézményeket és szervezeteket, a kutató egyéni dokumentációs eszközeit stb.).

3. *A dokumentumok.* (31. A dokumentumok osztályozása és az osztályozási rendszerek — szovjet szakrendszer, kínai osztályozás, Cutter, Bliss, Colon stb. 325. Levéltári és könyvtári katalógusok. 332. Ikonográfia. 35. Audio-vizuális dokumentumok.)

4. *A dokumentáció fázisai.* (41. A hatékony tájékoztatás feltételei. 42. A dokumentáció beillesztése a kutatási tervbe. 44. Anyaggyűjtés. 45. A források tanulmányozása. 46. A dokumentáció hasznosítása.)

A négy fejezetet fejezetenkénti csoportosításban öt és félszáz tételből álló bibliográfia egészíti ki (megjegyzem, hogy a magyar forrásanyag meglehetősen gyengén szerepel), továbbá nyolc hasznos *jüggelék*,

többek között a nemzetközi dokumentációs szervezetekről, a román dokumentációs központokról és fontosabb könyvtárakról, a nemzetközi referenciáirórolomról (érthetetlen módon a folyóiratrepertóriumok közül (466. l.) hiányzik Magyarország és a *Magyar Folyóiratok Repertórium*). A referenciamunkák leírását tartalmazó függelék egyébként nem tartozik a kötet erősségei közé, a válogatás itt meglehetősen ötletszerű. Annál érdekesebb a VI. függelék a 14 nyelvű könyvtári szakszótárral, amely 143 fogalmat tartalmaz (többek között az albán nyelv is szerepel), továbbá ugyanannyi nyelven a számnevek és a „kronológiai elemek” (hónap, nap). A függelékek között szerepelnek még a dokumentációs szabványok. Jól szerkesztett tárgymutató és az ábrák és képek jegyzete fejezik be a kötetet.

A kézikönyv mellett, hogy nemzetközi forrásanyagra támaszkodik, nemzeti jellegű is, amennyiben hivatkozásaiiban, példáiban, utalásaiban, bibliográfiáiban erősen érvényesül a hazai szakirodalom. Igen gazdagon használja a szovjet szakirodalmat.

A. AVRAMESCU és V. CÂNDEA munkáját annál is inkább üdvözlőni kell, mivel a szocialista szakirodalomban első kísérlet arra, hogy egy kötet keretében kézikönyvszerűen tárgyalja a dokumentáció kérdéseit, módszerbelileg bevezessen a dokumentációs munkába, és egyben konkrét forrásismereteket is nyújtson. De a kötet mind eme és az előbbieken vázolt érdemei is arra utalnak, hogy a modern kutatás, amely szakkutatás, az általános, egyetemes bibliográfiák és dokumentációs munkák mellett nem nélkülözheti a szakbibliográfiát és szakdokumentációt. A szerzők érdeme, hogy a szocialista szakirodalom immár KIRPICSEVA általános bibliográfiái kézikönyve mellett rendelkezik egy általános dokumentációs kézikönyvvel is. Megalkotása a román szakirodalom egyik kiemelkedő eredménye.

RÓZSA GYÖRGY

Cânde, Virgil—Leibovici, Josephine: Ghid de documentare în științele medicale. București, 1959, Editura Academiei Republicii Populare Romîne. 131 l.

A Román Népköztársaság Tudományos Akadémiájának Könyvtára Tudományos Tájékoztató Osztálya sorozatosan közreadja az egyes tudományágak dokumentációs útmutatóit. Ezek között jelent meg a fenti *Dokumentációs útmutató az orvostudományban* című kis kiadvány. Amint az előszóból megtudjuk, ezek a kiadványok a

pillanatnyi igények kielégítésére töreksznek, feladatuk, hogy addig tájékoztassák a kutatókat, amíg elkészül és megjelenik a valamennyi tudományágra kiterjedő *A tudományos tájékoztatás a Román Népköztársaságban* című összefoglaló kiadvány.

A kis kötet négy fejezetben csoportosítja azokat a legfontosabb adatokat, amelyekre az orvostudományi kutatóknak (és egyben a tájékoztató könyvtárosoknak is) munkájuk során szükségük lehet. Az első fejezetben a dokumentációs központokat és szolgálatokat, a könyvtárakat, a múzeumokat, a tudományos kutatóintézeteket és a felsőoktatási intézményeket ismerteti. Az orvostudományi kutatók igényeit figyelembe véve kitér azokra az általános tudományos intézményekre (Román Népköztársaság Tudományos Akadémiája, Nemzeti Könyvtár stb.) is, amelyek orvosi vonatkozásban is számításhoz jönnek. Kiemeli ezek orvosi szempontból jelentős munkásságát, gyűjteményrészlegét. A fejezetben 7 általános tudományos, 3 általános orvostudományi és 29 orvostudományi szakintézmény részletes leírása található. Az ismertetett intézmények azonban mind bukarestiek. A Tudományos Akadémia ismertetésében megemlíti a szerzők, hogy akadémiai fiilálé működik Kolozsvárott és Jaşiban, kutatóállomás pedig Temesvárott és Marosvásárhelyen, de pl. a kolozsvári akadémiai gyűjtemények leírására nem térnek ki.

A második fejezet az orvostudományi művek kiadásával foglalkozó 4 román kiadó és a két román könyvkereskedelmi központ működését ismerteti. A harmadik a bukaresti tanácsi kórházak címjegyzékét közli. A klinikák ugyanis — mint tudományos intézetek — az első fejezetben szerepelnek.

A negyedik fejezet bibliográfia és katalógus. Könnyen áttekinthető tagolásban felsorolja ugyanis az orvostudományi munka román és külföldi segédkönyveit, bibliográfiáit. A 473 tételt tartalmazó jegyzék az Akadémiai Könyvtár állományát dolgozza fel. A katalógus jelleget az is hangsúlyozza, hogy közli az egyes művek raktári jelzetét. A fejezet tagolása: az orvosi bibliográfia és könyvtárhasználat útmutatói, általános és szaklexikonok, a tudományos intézetek és dokumentációs szolgálatok címjegyzékai, másodfokú bibliográfiák, általános bibliográfiák, folyóiratrepertóriumok és lelőhelyjegyzékek, nemzeti bibliográfiák, disszertációk bibliográfiái, orvostudományi általános és szakágazati bibliográfiák, referáló lapok. Függelékben közli a kurrens román orvosi, gyógy-szerészeti és állatorvosi folyóiratokat.

A jegyzék bizonyossága szerint a Román Akadémiai Könyvtárnak igen gondosan válogatott gyűjteménye van az orvosi bibliográfiákból, ezért haszonnal lehet forgatni a kötetet, ha egy-egy orvosi szakágazat bibliográfiáit vagy referáló lapjait keresi az ember. A hazai kiadványok mellett igen nagy számmal szerepelnek a szovjet szakbibliográfiák, amelyek közül jónéhány nálunk szinte teljesen ismeretlen. A jegyzékben elsősorban az újabb, a felszabadulás utáni időben kiadott művek találhatók, a régebbiek elsősorban „időtálló” lexikonok, szótárak. Magyar kiadvány öt szerepel a jegyzékben: Révai nagy lexikona, LÁNG Imre: *Orosz—magyar és magyar—orosz orvosi szótára*, TORDAY Ferenc: *Orvosi műszótára*, a *Magyar Nemzeti Bibliográfia* és PREISICH Kornél: *A magyar gyermekgyógyászati irodalom száz éve* című bibliográfiája. Az újabb magyar orvosi segédkönyvek közül hiányoljuk ZNAKOV-SZKY Emma: *Közegészségügyi bibliográfiáját* és az Országos Orvostudományi Könyvtár kiadványait.

DÖRNYEI SÁNDORNÉ

Árset II. Ed. Náftáli BEN-MENÁCHÉM, Jichák Ráfáel. Jerusálajim, 1960, Moszád Háráv Kuk. 448 l.

A bibliográfia kutatóit örömmel töltötte el, hogy a címben feltüntetett vállalkozás — mint anyai társa — nem maradt torzó, hanem folytatódott, azonos köntösben, azonos tipográfiával.

A benne található gazdag anyagból csupán a mi érdeklődésünket is érintő közleményekre kívánjuk ezúttal is felhívni a figyelmet mind bibliográfiai, mind hungarica vonatkozásban.

J. ROSENTHAL, a polémikus irodalom neves kutatója nagyon érdekes és használható bibliográfiát tesz közzé a zsidó irodalomnak az Egyházzal való vitaműveiről a XVIII. század végéig.

N. ÁLONY, a Héber Kéziratkutató Intézet igazgatója, aki utazásai során Magyarországon is járt, a Valladolidban található héber kéziratok jegyzékét közli.

G. KRESSEL tollából jelent meg a kötetben a héber sajtó Palesztina-értesítéseinek rendszerezése.

Természetesen a mi szempontunkból a kötetben felbukkanó hungaricumok regisztrálandók elsősorban. S. WEINGARTEN a *Magyar Zsidó Szemle (1884—1948)* indexét teszi közzé. Maga a tény mutatja, hogy milyen jelentősnek tartja a külföldi tudomány ezt a folyóiratot, hogy a magyarul nem olvasó kutatók számára legalább

a benne található témákra kívánja a figyelmet irányítani. A bibliográfia önkényes és szemelgető, az önálló tanulmányok egy kicsiny részének tárgymutatója. Kísérlet, amely azonban néhány kutatónak így is fog újat hozni, de nem kielégítő, és nem teszi szükségtelemmé egy alapos és kimerítő index-kötet közzétételét. Úgy tudjuk, hogy ilyet készítettek, de nincs kiadva.

SCHEIBER Sándor leír egy Mezőcsáton magántulajdonban felbukkant középkori illusztrált MÁCHZOR-kéziratot, a kódexről megállapítja, hogy németországi eredetű, és legkorábbi bejegyzése 1402-ből való. A német provenienciára a kommentár egy német glosszája is mutat. A jól sikerült illusztrációk a középkori héber könyvművészet értékes adalékai. A tanulmány értékét emeli a kiváló tudós nagy tárgyi tudása.

Hungarica vonatkozású még a magyar származású Náftáli BEN-MENÁCHÉM tanulmánya is, amely 11 kézirat leírását tartalmazza. Mind a Moszád Háráv Kuk birtokában található. A 7. számú ugyanannak a Sámuel DREZNITZnek munkája, akinek alkotásait SCHEIBER Sándor állította össze az *Árset I.* kötetében, és akinek két műve Magyarországon található. Habent sua fata libelli — egyik tulajdonosa ugyanaz volt, aki egyidőben birtokolta az előbb említett mezőcsáti kódexet is.

Az *Árset II.* fent nem említett tanulmányai is komoly tudományos értékkel bírnak, éppen ezért nagyon kívánatos volna, ha a szerkesztők gondolnának a héberül nem olvasó kutatókra is, és a következő kötetekben a dolgozatok idegen nyelvű kivonatát is közölnék.

DÁN RÓBERT

Wilpert, Gero: Sachwörterbuch der Literatur. 2. verb. u. erw. Aufl. Stuttgart, 1959. VIII, 701 l. (Kröners Taschenausg. 231.)

Az irodalmi lexikonok három típusa (életrajzi, tárgyszavas és bibliográfiai) között még ma is a legritkább az irodalomtudományi fogalmakat magyarázó mű. A három fajta mellé az utóbbi években — tovább fejlesztve az „Oxford Companion” hagyományát — beilleszkedett egy negyedik is — a kedvelt *Bompiani* — azzal, hogy a művek és a művek ismertté vált főhőseinek nevéből alkotta meg a címszavakat, viszont az irodalmi korszakokat és irányzatokat tanulmányokba és nem címszavakba foglalta. A tapasztalat szerint a leggyakoribb a kevert típusú lexikon; ezek hátrányos tulajdonsága az, hogy a műfajlemélet, a stilisztika, a metrika stb.

címzavai rendszeresen hiányosak, vagy nem kapják meg a címszavak végén a megfelelő bibliográfiát. A kitűnő KRÖNER-sorozatban most második kiadásban megjelent WILPERT-féle szótár tiszta típusú tárgyszavas lexikon; háromezernél több címszavával gyakran használt segédkönyve lesz a tájékoztató szolgálatnak. Cimmagyarázatai a lényegyet nyújtva, tömörek, szabatosak, nagy látókört befogók. Újszerű WILPERT kísérletében, hogy a költői műfajokat és formákat nemcsak leírja és irodalomtörténeti alapon ábrázolja, de felfedi sajátos törvényeiket a költői mondanivaló szempontjából is. A gyors információt kereső hamarosan rátalál a tárgyszóra, utalásokban nincs hiány. Ami az irodalomból vett példákat illeti, az olvasó úgy fogja találni, hogy a szerző tájékozódása az angol, francia s természetesen a német irodalom irányában terjedelmes, az olasz, spanyol, orosz irodalom irányában már kevésbé kielégítő. Elárulja ezt az egyébként gondosan kiválógotott szakirodalom is. A könyvtáros örömmel állapítja meg, hogy ez a szakirodalom az 1958. évi termést is számbaveszi. Kis terjedelmű kézikönyvnel felesleges felhozni hiányokat; 700 lapja, tömör kéthasábos szedésben, a maximálisat nyújtja. Talán egy következő kiadásba belefoglalható lesz a nemzetközi irodalmi kongresszusok — bibliográfiákban mostohán kezelt — anyaga is.

KÓHALMI BÉLA

Alexander von Humboldt in der russischen Literatur. Bibliographie von N. G. SUCHOWA. Leipzig, 1960, VEB Verlag für Buch- und Bibliothekswesen. 96 l.

A Német Demokratikus Köztársaságban folyó tudománytörténeti kutatás hosszú évek óta komoly erőfeszítéseket tesz annak érdekében, hogy napvilágra hozza az orosz—német tudományos kapcsolatok virágkorának, a XVIII. század utolsó és a XIX. század első évtizedeinek dokumentumait. Elég, ha itt olyan művekre utalunk, mint pl. KIRCHNER P.—ZIEMANN R.: *Fahrten nach Weimar*. Slawische Gäste bei Goethe (Weimar, 1958) vagy a H. H. BIELEFELDT szerkesztésében megjelent *Deutsch-Slawische Wechelseitigkeit in sieben Jahrhunderten* c. gyűjteményes munkára (Berlin 1956) és a jénai Friedrich Schiller egyetem által kiadott *Wissenschaftliche Zeitschrift* idevágó kiadványaira, melyek érdekesen és meggyőzően bizonyítják, hogy a szóban forgó időszakban a német és az orosz tudományos világ rendkívül komoly és termékeny kapcsolatban állt egymással.

E kapcsolatok felszínre hozatalánál alapvető szerephez jut a bibliográfia. A XVIII. század végének és főleg a XIX. század első felének egyik legsokrétűbb tudósegényisége, Alexander von HUMBOLDT a maga személyében és működésében valóságos híd jelentett az orosz—német tudományos kapcsolatok történetében. Tevékenységének és hatásának maradandó tudományos és publicisztikai-zsurnalisztikai emlékeit a bibliográfia tudja a legmeggyőzőbben a maga eszközeivel feltárni.

E szempontok felismerése jegyében jelentette meg az NDK könyvésztí szakkiadója N. G. SUCHOWA eredetileg orosz nyelven készült *Humboldt-bibliográfiáját* német nyelven is.

A jól tagolt, bőséges annotációkkal ellátott munka kiváló példáját nyújtja a hasonló publikációk hasznosságának és fontosságának.

A tanulmányszámába menő bevezetés vonzóan ismerteti HUMBOLDT általános jelentőségét és oroszországi tevékenységének tudománytörténeti súlyát a két nép kapcsolatában. A bevezetést HUMBOLDT orosz nyelven megjelent munkáinak könyvészteti felsorolása, majd orosz személyiségekhez intézett s folyóiratokban publikált leveleinek bibliográfiája követi. Ehhez csatlakozik HUMBOLDT munkái orosz nyelvű ismertetéseinek, életrajzi anyagának időrend szerinti összeállítása. A munkát a HUMBOLDT oroszországi tartózkodásával foglalkozó irodalom, valamint a jelentős orosz kortársak vele kapcsolatos visszaemlékezéseinek bibliográfiái feldolgozása zárja le, melynek végén azonban helyet kap a halála századik évfordulóján a Szovjetunióban megjelent publikációk bibliográfiája is.

Az egyes fejezeteken belül a tételek sorrendjét a kronológiai elv határozza meg, kivéve a visszaemlékezéseknél, ahol a tételek a szerzők betűrendi sorrendjében következnek egymás után. Nyomdahiba e kitűnően szerkesztett könyvben is akad, pl. a 31. és 32. tétel orosz címeit felszerűsítették, a 302. tétel orosz címét rosszul szedték. Vitatható az életrajzi anyag sok fejezetre bontásának módszere is. Kitűnően oldották meg a kettős (orosz—német) szedést, az orosz szavaknak és címeknek cirillbetűs közlése megfelel a tudományos igénynek. Ki kell még emelnünk a kitűnő mutatókat. Egy bibliográfia használhatóságát minden mutató meghatározza. Ebben a könyvben a következő mutatókat találjuk: a folyóiratcím rövidítések és egyben a folyóiratok jegyzéke, szerzők betűrendes mutatója és névmutató rövid életrajzzal.

Önkénytelenül felvetődik az a gondolat, hogy nem lehetne és kellene-e nekünk is bibliográfiai úton feltárnunk a régi orosz — magyar tudományos kapcsolatok egy-egy konkrét — esetleg szintén csak egyetlen kiemelkedő személyhez rögzített — fejezetét.

TARDY LAJOS

Baader, Peter: Standortbezeichnung in Bibliotheken. Köln, 1957, Greven Verl. 113 l. (Arbeiten aus dem Bibliothekar-Lehrinstitut des Landes Nordrhein-Westfalen. 13. H.)

Ez a füzet a könyvtári helyrajzi számok, ill. jelzetek azelőtt kevésbé figyelembe vett problémakörével foglalkozó monografikus feldolgozás. Összefoglalóan ismerteti a német általános tudományos könyvtárak gyakorlatát, a külföldi, elsősorban az amerikai publikációk anyagára támaszkodva.

A szerző a helyrajzi számok, ill. jelzetek (továbbiakban: jelzetek) történeti fejlődésére csak röviden utal. Megállapítja, hogy fontos szerepük és nélkülözhetetlenségük a XVIII. században kezdődött, amikor a nagy könyvtárakban lehetővé vált továbbra is a könyvtáros memóriája alapján eligazodni, katalógusokra és a könyvek individuális megjelölésére lett szükség.

A dolgozat a témát négy fő csoportra osztja. Az első kérdéscsoport a jelzetek alapfunkcióival foglalkozik. „A jelzet a könyv tulajdonneve”, mondja BAADER. Rövid jelölése az egyedi könyvnek, mellőzve a hosszú címet és szerzőt, jelöli a könyv pontos helyét a raktárban, kapocs a katalógus és a valóságos könyvállomány között. A jelzet lehet „signatura loquens”, amely a szemlélő számára érthető, pl. 4^oZ Hist. 189, vagy „signatura mystica”, számok és jelek szimbólum nélküli összekapcsolása. A jelzet tartalmazhat egyszerű bibliográfiai — formai adatokat, így kiadványtípust, formát, megjelenési vagy beszerzési évet, szerzőt, címet, kötetszámot, kiadást, példányszámot. Másrészt tartalmi adatokat, de ezek csak ott fordulhatnak elő, ahol az állományt tartalmi szempont szerint, pl. szisztematikusan állítják fel.

A harmadik problémakör a jelzetalkotással foglalkozik. Milyen legyen a jelzet? Rövid, egyszerű, egységes, flexibilis, könnyen írható, olvasható, megjegyezhető, kiejthető és mechanikai úton leírható. Ismerteti a német tudományos könyvtárakban alkalmazott jelzet-variációkat: kis- és nagybetűk, arab és római számok, valamint interpolációs jelek kombinációs lehetőségeit.

Végül a jelzet és a raktári felállítás kapcsolatából adódó eshetőségeket, a szisztematikussá, mechanikussá és csoportos felállításához kapcsolódó jelzeteket ismerteti.

A könyv logikusan felépített tárgyalásmódja igyekszik a német tudományos könyvtárak jelzet-erdéjében utat mutatni. A szerző a téma teljességre törekvő, 169 tételből álló bibliográfiáját is közli.

L. MESTERHÁZI-NAGY MÁRTA

Spinetti, Silvano G.: Bibliografia degli esuli politici sotto il fascismo. Roma, 1959, Solidarismo. 39 l.

Az olasz fasizmus terrorja elől külföldre kényszerültek legteljesebb bibliográfiája még 1938-ban látott napvilágot CANTARELLA professzor összeállításában.¹ Am ez a jegyzék csupán az ötven lap terjedelmet meghaladó munkákat gyűjtötte össze. SPINETTI e korábban megjelent bibliográfia kiegészítésével nemcsak az ötven lapnál kisebb terjedelmű anyagot és a CANTARELLA-fele bibliográfiából hiányzó terjedelmesebb munkákat vette számba, hanem mindazokat az írásokat is összegyűjtötte, amelyek a fasizmus alatt jelentek meg Itáliában az emigránsok ellen, sőt a teljesség érdekében a neofasizistáknak a politikai menekültekkel foglalkozó műveit ugyancsak bevette gyűjtésébe.

SPINETTI bibliográfiája adatszerűleg mintegy kétezer tételt tartalmaz. Idegen nyelvű első kiadás esetében a bibliográfia feltünteti a későbbi olasz kiadás adatait is, és igyekszik megadni az idegen fordítások adatait szintén, de e tekintetben nem sikerült elérnie a kívánt teljességet. Magyar fordításoknak például semmi nyomát nem találjuk a bibliográfiában, pedig számos tételnél megemlíti SPINETTI az európai kis népek nyelvén — pl. a szlovénül, flamandul, bolgáruul, csehül stb. — megjelent fordításokat. Nem jelentett volna számottevő munkatöbbletet a *Magyar Nemzeti Bibliográfia* átnézése, s akkor nem hiányoznának olyan lényeges munkák magyar fordításai a bibliográfiából, mint TOGLIATTI, Luigi LONGO, SCOCCIMARRO írásai, COLOMBI és GERMANETTO önéletrajzáé, L. RADICE — G. CARBONE alapos GRAMSCI-biográfiájáé, valamint Ignazio SILONE híres regényéé, a *Kenyér és boré*.

¹ *Books Abroad* XII. évf. 1. sz. Norman, Oklahoma, USA. Ugyanezismét megjelent 1940-ben, Frances KEENE: *Neither liberty nor bread* (New York—London, Harper and Brothers) c. munkája függelékeként. Újból közölte CANTARELLA bibliográfiáját a *Belfagor* c. olasz folyóirat 1949. 5. füzeté.

Az álnévek feloldásában több esetben szintén következetlenül járt el a szerző. TOGLIATTIRÓL és DE GASPERIRŐL megtudjuk, hogy ERCOLE, ill. DEMOFILO álnéven is publikált; Alberto MORAVIANÁL viszont, bár a ps(eudonimo)-jelzés figyelmeztet az álnév-mivoltra, a bibliográfia nem közli az író valódi nevét (PINCHERLE), s így vissza sem utal az álnévre.

Egy másik észrevételünk a bibliográfia szerkezetére vonatkozik. Ilyen jellegű összeállításban a szakrendi felosztás a legcélszerűbb. Kár, hogy a szerző nem ezt a megoldást választotta, hanem egyszerűen betűrendben közli az anyagot, s még tárgymutatóval sem látta el összeállítását. E hiányok ellenére is hasznos munkát végzett SPINETTI bibliográfiája kiadásával: lényegesen megkönnyíti az olasz nép történelme nehéz korszakának tanulmányozását. Aldo GAROSCI pedig, az olasz politikai emigráció szakértője, értékes szempontokat nyújt a bibliográfiához írt bevezetésében.

HERNÁDY FERENC

Hazai könyvtartudományi irodalom 1960 negyedik negyedében.

BAGI János—HOLCZHACKER Ferenc—ZIRCZ Péter: *Jegyzet a mellékfoglalkozású építőipari szakkönyvtárosok minimumvizsgájához.* [Kiad. az.] É. M. Építésügyi Dokumentációs Iroda Könyvtára. Bp. 1960. 94 l.

(BAK János): *A magyar könyvkiadás. 1945—1959.* Bp. 1960, Zeneműny. 381 l.

BENKŐ Lóránd: *A magyar irodalmi írásbeliség a felvilágosodás korának első szakaszában.* Bp. 1960, Akad. Kiadó. 548 l., 20 t., 2 térk. Nyelvtört. források jegyzéke 501—529. l. Bibliogr. 530—533. l.

DÁNIEL György: *Könyvismeret. Csillagászat. Földtan. Földrajz.* Bp. 1960. Házi soksz. 44 l. (Országos Széchényi Könyvtár. A könyvtárosképzés füzetei. Középfok.)

A Debreceni Egyetemi Könyvtár útja a szocialista tudományos könyvtár megvalósítása felé. Debrecen, 1960, Házi soksz. 68 l. (A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának Közleményei 22.)

DÉVAI G[ábor]: *Le manuscrit akphonétique Cod. Graec. No. 1. de la Bibliothèque Széchényi du Musée National Hongrois.* Bp. 1960, Akad. Kiadó. 221—254. l. (Klly. az Acta Antiqua Academiae Scientiarum Hungaricae-ból.)

[ÉGOROV] JEGOROV: *Egy szatirikus folyóirat: Simplicissimus.* Bp. 1960, Akad. Kiadó. 21—36. l., 3 t. (Klly. a Filológiai Közlönyből.)

(FENYVESSINÉ GÓHÉR Anna): *Az olvasószolgálat és a könyvtár népszerűsítése.* Kecskemét, 1960. 5 l. (Kecskemét. Megyei Könyvtár. Módszertani levél 4.)

[Kaposvár.] *Megyei Könyvtár. A Kaposvári — Évkönyve. 1956—1959.* (Szerk. KELLNER Béla.) Kaposvár, 1960. 63 l.

KÓHALMI Béla: *Bibliográfia 2. r.* (Fejezetek a szakbibliográfiákról.) [Utánn.] Bp. 1960. 95 l.

Könyvtári osztályozás. 1. Az osztályozás története és elmélete. [Irta.] BABICZKY Béla. 2. jav. átd. kiad. [Kiad. az.] Fötvös Loránd Tudományegyetem Bp. 1960. 162 l.

BÉLLEY Pál—FERENCZYNÉ WENDELIN Lídia: *A magyar bibliográfiák bibliográfiája.* (Bibliographia bibliographiarum Hungaricarum.) 1956—1957. Összeáll. — — Bp. 1960, Országos Széchényi Könyvtár. 223 l.

Magyar közgazdasági művek. 1957—1959. Bibliográfia. [Kiad. a] Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaságtudományi Intézete — Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtára. Bp. 1960. 53 l.

(MARÓTI László—KÉPES Kálmán): *A könyvtári munka.* Bp. 1960, Mezőgazd. és Erd. Dolg. Szakszerv. 32 l.

MÓRA László: *Segédkönyv az egyetemi könyvtárak hálózati munkájához.* [Bev.]: LADÁNYI Antal. Bp. 1960, Tankönyvkiadó. 125 l. ([Budapest.] Műszaki Egyetem Központi Könyvtára. Budapesti — — módszertani kiadványai 3.) Bibliogr. 114—115. l.

Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ. [Tájékoztató.] (Függelék: Az OMGK hálózatához tartozó könyvtárak állománya.) Bp. 1960, Országos Mezőgazdasági Könyvtár. 30 l.

Országos Műszaki Könyvtár. Tájékoztató az — — dokumentációs szolgáltatásairól. Bp. 1960, Házi soksz. 6 l.

Az orvostudományi folyóiratok rövidítései. [Összeáll. és kiad. az.] Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ. Bp. [1960]. 31 l.

(PÓRNÉ VÁRADI Irma—KÓHALMI Béla—TURNOSZKY Sándor): *Braun Róbert a könyvtáros és szociográfus.* Bibliográfia és tanulmány. [Bev.] TISZAY Andor. Bp. 1960, Föv. Szabó Ervin Könyvtár. (Könyvtárosok kiskönyvtára 2.)

RÁSONYI László: *Stein Aurél és hagyatéka.* Bp. 1960, Akad. Kiadó. 37 l. (A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának kiadványai 18.)

Tandcsadó a mezőgazdasági szakkönyv-állomány hasznosítására. [Válogatott könyvjegyzék. Kiad. az.] Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ. Bp. 1960. 69 l.

(TISZAY Andor): *A szocialista és népi demokratikus országok nemzeti ünnepei. Jelenkori történelmünk, politikai, gazdasági és kulturális eredményeik irodalmának ajánló bibliográfiája.* (Szerk. — SZŐKE Tiborné anyagának felhasználásával.) Bp. 1960. 51 l. (Országos] Sz[échenyi] K[önyvtár] Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Módszertani levél.)

Útmutató a szakkatalógus készítéséhez. Bp. 1960. 12 l. (Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ-Módszertani útmutató 1.)

VASZILCSENKO V. E.: *A szovjet könyvtárügy története.* Bp. 1960, Országos Széchenyi Könyvtár. 320 l. (Külföldi könyvtári szakirodalom 2.)

Összeáll.: H. Izsó LIVIA

P Á L Y Á Z A T

A Magyar Tudományos Akadémia Nyelv- és Irodalomtudományi Osztálya pályázatot hirdetett nyelvtudományi, irodalmi, néprajztudományi, orientalisztikai és könyvtártudományi tanulmányok elkészítésére. A pályázati témák között található könyvtártudományi téma a következő:

A munkás- és parasztmozgalmak hatása a XX. századi magyar könyvtárügy történetére.

Első díj 3000 Ft, második díj 2000 Ft, harmadik díj 1000 Ft. A pályázaton két első, négy második és hat harmadik díj kerül kiosztásra.

A legjobb pályamunkák megjelentetéséről a Nyelv- és Irodalomtudományi Osztály gondoskodik.

A pályázat eredményét 1961. decemberében hirdeti ki a Nyelv- és Irodalomtudományi Osztály vezetősége.

A pályaműveket két példányban névvel, vagy jellegével ellátva az MTA Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályához (Bp. V. Nádor utca 7. III. 338.) 1961. november 1-ig kell benyújtani.

Kiadásért felel az Akadémiai Kiadó igazgatója

Műszaki felelős : Pataki Ferenc

A kézirat beérkezett 1961. I. 20. — Példányszám: 1000 — Terjedelem : 8,25 (A/5) ív

61.52826. Akadémiai Nyomda, Budapest — Felelős vezető : Bernát György

TARTALOM

<i>Köhalmi Béla</i> : A bibliográfia rangemelése — New viewpoints in bibliographical literature	129
<i>S. Vincze Edít.</i> : A Népszava történetéhez (1889—1896) — Die Geschichte der Zeitung „Népszava” 1889—1896	148

KISEBB KÖZLEMÉNYEK

<i>Vértesy Miklós</i> : Titkos írás egy Corvinában	167
<i>Herepei János</i> : Miképpen került el a gyulafehérvári bibliothékának egy része az 1658. évi tatár pusztítást	170
<i>Takács Béla</i> : A második sárospataki nyomda leltára 1820-ból	172
<i>Dümmerth Dezső</i> : Régi pesti könyvek és könyvtulajdonosok	175
<i>Csatkai Endre</i> : Reviczky Gyula ismeretlen verse a könyvterjesztésről	178

FIGYELŐ

<i>Barabási Rezső</i> : Első lépések a tömör raktározás hazai megvalósítása útján	180
<i>Balázs Sándor—Szabolcska Ferenc</i> : A nem hagyományos dokumentumfajták kezelése és szerepe a műszaki könyvtárakban.	185
<i>Radó György</i> : A régi kéziratok jereváni kutatóintézetének gyűjteménye: a Mate-nadaran	187
<i>Kozocsa Sándor</i> : A magyar orvostudományi és egészségügyi bibliográfia kezdetől napjainkig	190
<i>Molnár Nándor</i> : Adalékok a nem szláv cirillbetűs szavak címátírásához	196
<i>Dezső László</i> : A cirillbetűs címek átírásának néhány kérdése	198
HÍREK : A moszkvai Össz-szövetségi Könyvkamara 40 éves múltja és jelenlegi tevékenysége (<i>Beck Oszkár</i>) — Nemzetközi konferencia a katalógizálásról — Bulletin codicologique — A tudományos tájékoztatás kérdéseiről (<i>K. B.</i>) — Az I. Országos Gyermekkönyvtárügyi Konferencia munkájáról (<i>Wald-apfel Eszter</i>) — Nemzetközi sajtótörténeti kollokvium (<i>D. B.</i>) — A helyi és tájirodalom kérdései a Szovjetunióban — Az UNESCO könyvtárügyi programja 1961-re és 1962-re (<i>G. I.</i>)	204

SZEMLE

Budapest szocialista fejlődése, 1945—1959 (Ism. <i>Köhalmi Béla</i>)	210
Benkő Loránd: A magyar irodalmi írásbeliség a felvilágosodás korának első szakaszában (Ism. <i>Keresztúry Dezső</i>)	211
Új feladatok, új utak előtt a „Könyvtári Figyelő” (Ism. <i>Tombor Tibor</i>)	213
Gerszi Teréz: A magyar kórajzolás története a XIX. században (Ism. <i>D. Szemző Piroska</i>)	214
Móra László: Segédkönyv az egyetemi könyvtárak hálózati munkájához (Ism. <i>Havasi Zoltán</i>)	215
Avramescu, Aurel—Cândea, Virgil: Introducere în documentarea științifică (Ism. <i>Rózsa György</i>)	216
Cândea, Virgil—Leibovici, Josephine: Ghid de documentare în științele medicale (Ism. <i>Dörnyei Sándorné</i>)	217
Áreszt II. (Ism. <i>Dán Róbert</i>)	218
Wilpert, Gero: Sachwörterbuch der Literatur (Ism. <i>Köhalmi Béla</i>)	218
Alexander von Humboldt in der russischen Literatur (Ism. <i>Tardy Lajos</i>)	219
Baader, Peter: Standortbezeichnung in Bibliotheken (Ism. <i>L. Mesterházi-Nagy Márta</i>)	220
Spinetti, Silvano: Bibliografia degli esuli politici sotto il fascismo (Ism. <i>Hernády Ferenc</i>)	220
Hazai könyvtártudományi irodalom (Összeáll. <i>H. Izsó Livia</i>)	221

Ára: 20,— Ft

Előfizetés egy évre 60,— Ft

TABLE DES MATIÈRES

<i>B. Köhalmi</i> : Nouveaux aspects dans la littérature bibliographique (Avec résumé en anglais)	129
<i>E. S. Vincze</i> : Contributions à l'histoire du quotidien „Népszava” (Avec résumé en allemand)	148

CONTRIBUTIONS HISTORIQUES

<i>M. Vértesy</i> : Cryptogramme dans un manuscrit de la Bibliotheca Corvina	167
<i>J. Herepei</i> : Comment une partie de la bibliothèque de Gyulafehérvár a-t-elle échappé aux dévastations causées par les Tartares en 1658.	170
<i>B. Takács</i> : L'inventaire daté de 1820 de la deuxième imprimerie de Sárospatak	172
<i>D. Dümmerth</i> : Anciens livres et collecteurs de livres à Pest	175
<i>E. Csatkai</i> : Un poème inconnu de Gyula Reviczky sur le colportage des livres	178

CHRONIQUE BIBLIOTHÉCONOMIQUE

<i>R. Barabási</i> : Les premiers pas vers la réalisation de l'emmagasinage compact en Hongrie	180
<i>S. Balázs—F. Szabolcska</i> : Le traitement et le rôle des documents non traditionnels dans les bibliothèques techniques	185
<i>Gy. Radó</i> : Matenadaran, la collection d'anciennes manuscrits à Erevan	187
<i>S. Kozocsa</i> : La bibliographie médicale et sanitaire hongroise	190
<i>N. Molnár</i> : Contributions à la translittération des mots non slaves en caractères cyrilliques	196
<i>L. Dezső</i> : Quelques problèmes de la translittération des titres en caractères cyrilliques	198
NOUVELLES: Les quarante ans et la fonction actuelle de l'Institut central bibliographique (Knižnaja Palata) de Moscou (<i>O. Beck</i>) — Conférence internationale sur le catalogage — Bulletin codicologique — Sur les problèmes de l'information scientifique (<i>B. K.</i>) — La première Conférence nationale sur les bibliothèques d'enfants (<i>E. Waldapfel</i>) — Colloque international sur l'histoire de la presse (<i>B. D.</i>) — Les questions de la littérature locale et régionale dans l'Union Soviétique — Programme bibliothéconomique de l'Unesco pour les années 1961 et 1962 (<i>I. G.</i>)	204

COMPTES RENDUS CRITIQUES

Budapest szocialista fejlődése 1945—1959 (<i>B. Köhalmi</i>)	210
Benkő Loránd: A magyar irodalmi írásbeliség a felvilágosodás korának első szakaszában (<i>D. Keresztúry</i>)	211
Nouvelles tâches et nouveaux aspects de la revue „Könyvtári Figyelő” (Bulletin d'information bibliothéconomique) (<i>T. Tombor</i>)	213
Gerszi Teréz: A magyar körajzolás története a XIX. században (<i>P. D. Szemző</i>) ...	214
Móra László: Segédkönyv az egyetemi könyvtárak hálózati munkájához (<i>Z. Havasi</i>)	215
Avramescu, Aurel—Cândea, Virgil: Introducere în documentarea științifică (<i>Gy. Rózsa</i>)	216
Cândea, Virgil—Leibovici, Josephine: Ghid de documentare în științele medicale (<i>H. Dörnyei</i>)	217
Areset II. (<i>R. Dán</i>)	218
Wilpert, Gero: Sachwörterbuch der Literatur (<i>B. Köhalmi</i>)	219
Alexander von Humboldt in der russischen Literatur (<i>L. Tardy</i>)	219
Baader, Peter: Standortbezeichnung in Bibliotheken (<i>M. L. Mesterházi-Nagy</i>) ...	220
Spinetti, Silvano: Bibliografia degli esuli politici sotto il fascismo (<i>F. Hernády</i>) ...	220
La littérature bibliothéconomique de la Hongrie (<i>L. H. Izsó</i>)	221

